

SLOVENIJA

- Nizka mortaliteta
- Velik delež gozda
- Večina pismenih
- Majhna smrtnost dojenčkov
- Tudi po št. Telefonov in avtov smo na vrhu EU
- 2 mio prebivalcev
- majhno št zdravnikov na 1000 ljudi
- 50% urbaniziranost
- majhna dolžina morske obale
- kratka pričakovana življ. Doba (veliko alkoholizma, samomorovin pomembnih nesreč)
- gostota preb. Je 100 ($2000000/20000=100$)
- leži v sr eu: POSEBNOSTI

4 naravne enote: Alpe, Panonska nižina, Kras (dinarsko kraški svet) in morje

- na ozemlju slovenije se stikajo različne jezikovne skupine:

romanska, germanska, ugrofinska in slovansko

UVRŠČANJE slovenije:

- SR Evropa: Alpe, podnebje, zgodovina, okupacija (AO), gospodarska razvitost
- JV Evropa: Dinarsko gorstvo, slovanski jezik, zgodovina 20 stol (SFRJ)
- J Evropa: morje, podnebje, (Beneška republika), italjanska manjšina

ZGODOVINSKI PREGLED:

- * Vedno prehodno pomembno ozemlje
  - Potočka zjalka (prazgodovinska poselitev)
  - Divje babe
  - Najstarejše obdobje – mostičarji
- * Rimljani
  - nastanek prvih mest (emona, celeia, petovia)
  - prometne povezave
- * prihod slovanov v 6.st. (ob obali se ohrani prvotna poselitev)
- * karantanija v 7.st. (Samova plemenska zveza razpade – ogroženost odbavarov in frankovske države)
- * germanizacija
  - * nastanek starejših mest (škofjeloka, piran, lj)
  - * habsburška monarhija (Južna železnica – pomembna za gospodarski razvoj: TS, KP, dunaj) Marija Terezija – šolstvo)
  - * istra 700 let pod benečani nato pod habsburžani
  - * AO, razvoj narodne zavesti
  - * I.sv.v. nove meje . jugoslovanksa država (meja na karavankah)
  - * II.sv.v. razkosanje (Italjani, nemci, madžari si razdeljo SLO) narodnoosvobodilni boji
    - * osvoboditev, revolucija, socialistična država, tržaško vprašanje, določitev meje -> kjer živimo mi šele l. 53 postavitev meje take kot jo poznamo danes
    - * del SFRJ, slovenija izstopi – YU razpade – 25.6.91 = DAN SAMOSTOJNOSTI
    - * kmalu začnejo s pogajanji za vstop v EU in nato (1. maj. 2004)

- pestra kultura – zgodovina
- globalizacija – se kaže z EU, hočemo bit podobni ostalim
- reglobalizacija – hočemo ohraniti tudi nekaj zase

NARAVNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

→ predkambrij:

- ostankov niso našli

→ paleozoik:

- Pangea (enoten kontinent)
- Maloostankov, vendar so (paleozoiske kamnin, nimamo pa reliefnih ostankov iz tega obdobja)
- V tem obdobju se je izmejevalo kopno in morje (tudi panonsko morje)

→ mezozoik

- trias, jura, kreda
- površje se ni ohranilo
- kamin veliko – Apnenec (J in SV Slo)
- vplivalo morje in v to morje so se vsedali apnenci

→ kenozoik

- že konec mezozoika se začne alpidska orogeneza (afriška plošča se spodriva pod Evrazisko)
- TERCIAR po fazah (močnejša in šibkejša): - eocen (morje tudi v SV delu) eocenski fliši (se usedajo)
če nebi bilo morja nebi bilo niti premogovnikov (vsedanje organskih delcev v morje)

- miocen: močnejše gubanje in tako je prišlo do tektonskih prelomnic in nariva (spodaj mlajše kamine kot zgoraj)

- pliocen: v ospredju so zunanje sile, površje se izravnava, kotline se dokončno oblikujejo

- KVARTR – pleiostocen – ledene in medledene dobe, zelo prisotno mehansko preperevanje, nastajale so terase oz. fluvioglacialne terase
- holocen – manjši plazovi, potresi, površje se stalno spreminja

Oblike površja: planote, gorovja, visokogorje

Tipi površja: kraško, ledeniško, rečno in obalno površje

- rečno: najbolj razširjeno, V doline, meandri, deltasti izlivni, vršaji (oblika pahljače)
- kraško: lame, vrtače, žlebiči, kraška polja, presihajoča jezera, ponikalnice
- ledeniško: SZ slo, ledeniške doline, jezera, špičasti vrhovi
- obalno: JZ slo, v slo prevladuje riaški tip obale – klifna obala, poteka prečno na geološko zgradbo
- antropogeno: človeško preoblikovano površje (umetna jezera, terase, zasuvanje, kamnolomi, soline)

KAMNINE V SLOVENIJI

Zaradi kamnin imamo različna površja

Razdelimo jih po: fizičnih in kemijskih lastnostih, glede na starost in po nastanku:

- po nastanku:
  - = sedimentne kamnine – največ (apnenec, glina, pesek, peščenjak, prod)
  - = metamorfne kamnine – obrobje pohorja ,kozjak,
  - = magmatske kamnine – globočnine (pohorje, smrekovec :: pohorski tonalit) in predornine

- po starosti:
  - = paleozoiske kamnine (posavsko hribovje, škofjeloško hribovje, karavanke) – večina magmatskoh in metamorfnih kamnin je iz takratnega obdobja
  - = mezozoik (največ kamnin iz tega obdobja) apnenc, J, S, Z slo
  - = kenozoik – terciar (JZ in SV slo; lapor, fliš, peščenjak
    - kvartar (največ ob rekah, lj kotlina; glina, prod, pesek)

- po kemični sestavi:
  - karbonatne (apnenec,...)
  - silikatne (magmatske kamnine – pohorski tonalit)

- po fizikalnih lastnostih:
  - propustna / nepropustna
  - sprijete / nesprijete
  - boj / manj odporne
  - .
  - .
  - .

LITOLOŠKE ENOTE:

- 1) trdne karbonatne kamnine
  - apnenec, dolomit
  - na teh kamninah nastaja visokogorski svet, doline
- 2) mehke karbonatne kamnine
  - fliš, lapor, peščenjak
  - zunanje sile jih hitro preoblikujejo
  - nastaja gričevje
- 3) trde silikatne kamnine
  - pohorski tonalit
  - prevladujejo SiO
  - nastajajo hribovja (pohorje)
  - po nastanku magmatske kamnine
  - iz paleozoika
- 4) mehke silikatne kamnine
  - najdemo gričevja ali nižja hribovja
  - po nastanku metamorfne ali magmatske
  - paleozoiski skrilavci

5) kvartarne naplavine

- prod, pesek, glina – ledeniki so odložili
- prevladujoči relief: ravnine, nižavja
- lahko so karbonatne ali pa silikatne

slo sodi med države z različno nadmorsko višino, povprečna je 580m; najvišje ležeči mesti sta Postojna in Jesenice
višji predeli so redko poseljeni

- kamnine vplivajo tudi na prsti, gradbeni material
- IX korpus je iz TONALITA

PODNEBJE:

- slo leži v zmerno toplem pasu, imamo 4 letne čase, smo ravno na polovici severne poloble

podnebni dejavniki:

- lega
- relief (nm), prisojna in osojna lega
- bližina morja – više T pozimi, nižje poleti
- zračne gmote:
  - iz SV in V = suh zrak
  - iz Z = vlažen
  - iz J vedno topel zrak
- cikloni anticikloni:

ciklon: nizek P – deževno in oblačno vreme, Z vetrovi: Islandski ciklon

anticikloni: pozimi: Sibirski anticiklon (mrzlo in suho vreme)

poleti (JZ slo) (dolgo in vroče poletje)

temperature

julijске T = v gorah najniže, ob morju najviše

krško: l. 52 = 40°C ! ? ker je vpliv kontinenta in ni vetrov

babno polje: januarja -34°C! T inverzija!

padavine

Povprečne padavine: 1500mm

Največ v alpah (orografske)

Najmanj Goričko (pod 800mm) (konvekcijske) – poletni višek (nastajajo zaradi segretosti)

Koprsko primorje (ciklonske= okoli 1000mm, jesenski višek

Kraške planote! (namočenost poteka od j. alp, proti JV – javornik,...)

Vetrovnost

JZ – burja – suh sunkovit veter, piha od kopnega proti morju

Ostala slo ima šibke vetrove = večja onesnaženost, T inverzija

Podnebni tipi:

SZ: gorsko podnebje

Z (JZ): SUBmediteransko = več padavin kod mediteransko, večja T amplituda, hladnejše zime (5°C)

SV (od celja do madžarske): SUBpanonsko/SUB celinsko = pozimi -5°C, poleti 20°C, več padavin kot pravo celinsko, manjša amplituda

Osrednji del slovenije (prehodno celinsko podnebje) = vsi meseci enakomerno padavine, T podobne kot v celinskem

12 – 14. maj vdor hladnega zraka : Ledeni možje

Rastje

55% gozda

V in JZ ga je najmanj

Delež gozda se povečuje:

- POgozdovanje: zaradi vzdrževanja ravnovesja (toliko kot posekajo tudi posadijo) varovanje pred erozij, vetrom, plazovi
- Ogozdovanje: se sam širi – višji predeli, pašniki, ki niso več v uporabi, poraščajo jih listavci

Iglavci so v višjih predelih (macesen je najvišje)

x grmičevje: makija (sub.med) rožmarin, ruj, majhni mesnati listi, trdožive korenine
ruševje = kar raste nad gozdno mejo – pritlikavi borovci

x travnik: nad gozdno mejo, kraške planote, se spreminja – Bariansko rastlinstvo – vлага, kamele, trstičje (Lj. Barje, cerkn. Jezero, pohorje)

BIOKLIMATSKI VIŠINSKI PASOVI:

Spreminjanje rastlinstva glede na nadmorsko višino (submed. Ne velja)

- 1) dna kotlin in dolin (200 – 400m)
temp. inverzija, malo naravnega rastlinstva = Urbane površine (vsa večja mesta)
- 2) termalni – topli pas (do 500m)
ni več t. inv. Kmetovanje: vinogradi, sadovnjaki + listnati gozd
- 3) hribski pas (do 900m)
malо prebivalcev, slabše za poljedeljstvo, listnati gozd
- 4) pas do zgornje gozdne meje (do 1700m)
posamezne planšarije, gozdovi (mešani -> iglasti)
- 5) Alpski pas (nad zg. mejo)

Ni več stalne poselitve, Ruševje, gorski travniki, gorska tundra (mahovi in lišaji)

Snežna meja (2700m)

Živalstvo:

Soška postrv, štorklje, lipicanci, kozorogi,

Endemiti: čl. Ribica

Zelo pester živalski svet (še najmanj je v morju)

Kraške Jame (netopirjim pajske=

Prsti: U24, A14

Veliko različnih – zaradi:

Kamin, podnebja, človeka, površja

Tipi prsti:

- prsti v nižinah, dolinah in kotlinah (200 – 400m)
veliko prebivalcev, človek jih spreminja (Lj, kotlina, Celjska, krška, vipavska, drava, mura)
- x. rjave prsti na produ (precej rodovitna in obdelana, veliko humusa)
- x. šotne prsti (dosti talne vode, malo rodovitna)

- prsti v gričevjih, gorovjih in hribovjih (visoka nm, strmina)
- x. rjave prsti na karbonatnih tleh (mehke, nastajajo na gričevjih)
- x. litosol (kamnišče) vidokogorje majhna debelina, erozija, slaba rodovitnost
- prsti na kraških ravnikih in planotah (na apnenu)
- x. rendzline (njapogosteje), ponekod neizkoriščene
- x. jerovica, jerina, terra rosa – najrodovitnejša, tam ko pišemo Kras z K- teran, kostanjevica na Krasu

Naravne nesreče:

Povzroči narava, človek se ne more ubraniti

Notranje sile:

- potres (dosti prelomnic) Il. Bistrca, Bovec, Lj. Kotlina, krško
- plazovi (lahko zunanje ali notranje sile) – kamniti, snežni, zemeljski, blatni – posledica potresa ali pa deževja – Strmo površje

Zunanje sile: Ujme

- plazovi kot posledica dežja
- suša (JZ in SV – poleti (večje izhlapevanje)
- toča (poleti SV)
- poplave (večdnevno deževje) reke prestopijo bregove – C kotlina (Savinja)
- pozeba (udor hladnega zraka škoda na polju)
- žled (ledene obloge na drevju) – Brkini . nizke T
- vetrolomi (lomi drevesa, Vipavska dolina)
- visoka plima + jugo
- tramonana (nevihta z vetrom)
- požar (strela, veter suša)
- zajedalci (kobilice)

Vodovje:

Velika vloga v življenju (vir pitne vode, energije, hrana, turizem, šport, kmetijstvo, industrija, pomet, ...)

Reke, jezera, morja, podtalnica, led in sneg

- MORJE:

Tržaški zaliv (SV Jadranskega morja)

Savidrija – Gradež (navidezna meja)

TIP obale: rijaški tip obale (geološka zgradba je prečno na obalo)

46km, strma (klif), in akumulacijska obala (ob izlivih rek – se nalaga)

plitvo morje (do 20m) ni plovno za globoke ladje

februarja je najnižja T (6°C)

bolj slano morje (35 - 36 ‰) soline

valovi in tokovi : posledica vetrov

plima: 90cm

izkoriščanje: za ribolov, turizem, šport, pristanišča = bolj onesnaženo morje)

- REKE:

Velik opovršinskih voda, velika gostota rečne mreže (koliko km vode, na km²)
J najmanj gosta mreža (apnenec) – ponikalnice
> Porečje: ozemlje kjer teče reka s svojimi protoki
> Rečje: reke in njeni pritoki
> Povodje: vse reke ki se zlivajo v isto morje
> Razvodje: ozemlje kjer teče razvodnica
> Razvodnica: črta ki loči dve porečji (ponavadi vrhovi hribov, kras malo težav pri določanju) tudi po dnu dolin
Pivka, Unec = črno morje, Vipava in Reka = jadransko morje
x. Sava je največja reka (Savica, zelenci pri kr. Gori,) radovljica = sotočje – brežice gre na hraško (50% porečje)
x. Drava (dravograd – ormož) (16%)
x. Soča (trenta – tržič) (pri solkanu gre iz slo) (8%)
x. Mura (Šentilj – lendava) (7%)
x. Dragonja, Rižana, JZ in SV – svoji pritoki (ne grejo v večje reke)

Rečni režimi:

Višina vode med letom

Odvisna od T, snegam dežja, kmanine, odtočnega količnika

Odtočni količnik: razmerje med padavinsko vodo in vodo v reki (če je strmo, je večji odtočni količnik)

SZ → 80%

SV → 20% (ravnine)

HIDROGRAMI:

- dežni režim (poleti suša) JZ, padavinsko obdobje (jesen pomlad)
- snežni režim (drava, mura)
- snežno dežni (ga je več) Soča sava
- dežno snežni (proti koncu save)

Kraške vode:

Podtalnice (ljubljаницa, unec, pivka, rak, obr, stržen)